

© 2020, Koninklijke Van Gorcum BV, Postbus 43, 9400 AA Assen.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

ISBN 9789023257592

NUR 200

Uitgave: Uitgeverij Koninklijke van Gorcum, Assen

Illustraties: Yvonne Brill

Grafische verzorging: Richard Bos

Eindredactie: Marita Weener

Druk: Drukkerij Van Gorcum, Raalte

Yvonne Brill

Davids
 Droom

2020 >g uitgeverij
koninklijke
van gorcum

Inhoudsopgave

75 jaar VRIJHEID	7
Kennismaking met de familie Polak	9
Wat nu?	14
Naar de Hollandsche Schouwburg	19
Kamp Westerbork	29
Vertrek en waarnaartoe?	46
Arbeit macht frei	58
Is het einde in zicht?	73
Terug naar huis!	83
Hoe verder?	90
Een zomer met een rouwrandje	96
Het leven gaat verder!	104
Slotwoord	113
Verklaring van Joodse termen	115
Achtergrondinformatie	117

75 jaar VRIJHEID

Vijfenzeventig jaar vrijheid. Is dat iets om te vieren? Zeker weten!

Het is niet vanzelfsprekend om in een land te wonen waar je mag zeggen wat je denkt, overal heen kunt reizen en vrienden kunt hebben die uit een andere cultuur komen. Het is niet vanzelfsprekend dat je kunt gaan en staan waar je maar wilt.

Dit boekje is geschiedenis; het is echt zó geweest en er zijn echt heel veel mensen via kamp Westerbork als vee in treinen gestopt. En ja, daar waren zeker ook kinderen bij ... Van de 107.000 Joden, Sinti en Roma die vanuit kamp Westerbork vertrokken, zijn er maar 5000 teruggekomen en wat zij hebben meegemaakt heeft hun leven voor altijd veranderd.

De kinderen uit *Davids droom* hebben bestaan, ook al hadden ze misschien een andere naam. David, Sara, Tirzah, het zigeunerjongetje Josh, de kleine Paultje en al die andere kinderen, zij hebben dit allemaal meegemaakt!

Waarom dit verhaal? Omdat het antisemitisme opnieuw de kop opsteekt en omdat jullie dit een halt toe kunnen roepen. Je kunt Jood zijn, zigeuner, moslim, het maakt niet uit. Nu jullie de lagere school achter je hebben gelaten begint er een belangrijke tijd in jullie leven. Denk na, wees eerlijk en geloof in vriendschap. Maak deze wens van David waar: een betere wereld begint bij jezelf!

Vrijheid is kostbaar.

Yvonne Brill

JUDEN VIERTTEL
JOODSCHE WIJK

Kennismaking met de familie Polak

De Tweede Wereldoorlog begint voor Nederland in 1940 als de Duitsers ons land binnenvallen. Al gauw blijkt dat de Duitsers het vooral op de Joodse mensen hebben voorzien. In september 1941 komen er bordjes 'Verboden voor Joden'. Joden mogen niet meer naar parken, dierentuinen, cafés, restaurants, theaters, bioscopen, zwembaden, bibliotheken of musea. Begin 1942 worden Joden in Amsterdam min of meer gedwongen om bij elkaar in de buurt te gaan wonen. In mei 1942 wordt het verplicht voor Joden om een Jodenster op hun jas of trui te dragen om duidelijk herkenbaar te zijn. Ze moeten er zelfs voor betalen: per persoon moeten ze vier sterren kopen, en iedere ster kost 4 cent en 1 textielpunt.

Verboden voor Joden, een wijk waar alleen nog Joden mogen wonen ... Het leven wordt er niet gemakkelijker op!

Het is voorjaar 1942 als we kennismaken met David, David Polak; hij zal het eind van het jaar 12 jaar worden. David is een kind net als jullie. Hij komt uit een Joodse familie. Geen strenggelovige familie, al gaat hij wel met zijn vader naar de sjoel, een andere naam voor synagoge, een Joodse 'kerk'. Ieder geloof heeft zijn vaste gebruiken en wat voor christelijke mensen de zondag is, is bij de Joden de vrijdagavond nadat de zon is ondergegaan tot zaterdag nadat de zon is weggezaakt. David heeft een oudere broer Max. Max is 23 en is al een tijdje verloofd. Zijn vriendinnetje heet Ester. De familie bestaat verder uit vader Samuel en moeder Rachel. Ze leven in hartje Amsterdam boven een klein kruidenierswinkeltje, waar moeder achter de toonbank staat. Er zijn nog twee jongere kinderen, Lea van 10 en een nakomertje, Levi, die 2 jaar oud is. Davids opa en oma wonen in een